

The necessary details for 1951 are lacking, but there is probably hardly any difference from previous years. Ringing rooklings, which, as we already stated above, was always done as near as possible to the time when they left the nest, took place in 1949 on May 3-10, in 1950 on May 2-10 and in 1951 on May 2-8. This confirms that in these years the hatching of the eggs took place in the same periods.

References

- Hickey, J., 1952: Survival studies of banded birds. U.S. Dep. Int., Fish and Wildlife Service, Spec. Sci. Rep. Wildlife no. 15.
Lack, D., 1954: The natural regulation of animal numbers, Oxford.

HERFSTTREKWAARNEMINGEN BIJ CAP GRIS-NEZ

door

P. NIJHOFF

Als het meest spectaculaire verschijnsel van de herfsttrek over ons land geldt ongetwijfeld de geconcentreerde en geleidelijk aanzwellende trekstroom langs de Hollandse duinkust. Deze route ondergaat vermoedelijk een aanzienlijke diffusie in het aestuariëengebied van de Zuid-hollandse en Zeeuwse eilanden (zie bv. TINBERGEN 1941). Bij hoge winden steken weliswaar groepjes vogels reeds op deze breedte de Noordzee over (DEELDER 1949), maar het grootste deel laat zich ver landinwaarts stuwten — getuige de vele terugmeldingen uit de omgeving van Antwerpen — en bereikt vermoedelijk pas weer ter hoogte van Oostende de ONO-WZW lopende Noordzeekust. Tenslotte kiezen deze vogels — wij hebben hier in hoofdzaak het oog op Spreeuwen en Vinken — bij Cap Gris-Nez, waar de kustlijn abrupt in pal zuidelijke richting ombuigt, massaal zee.

Uit ringresultaten is bekend geworden, dat deze Vinken behoren tot de Scandinafse populatie (TINBERGEN 1941) en dat de hier doortrekkende Spreeuwen broeden in Zuid-Scandinavië, het Baltische gebied en aangrenzend Rusland, Noord-Polen, Noord-Duitsland, Denemarken en Nederland (PERDECK 1951). Deze dieren overwinteren voor het grootste deel in het gebied van de Britse eilanden. Hun voorkeursrichting tijdens de herfsttrek ligt tussen W en ZW (zie bv. TINBERGEN 1949).

In 1934 constateerde VAN DOBBEN (1944), dat het overtrekken van Het Kanaal vanaf Cap Gris-Nez (kortste afstand ca. 33 km) vrijwel

zonder uitzondering niet in de oorspronkelijke voorkeursrichting geschiedt, maar in richtingen tussen W en N. Indien deze vogels in hun oorspronkelijke voorkeursrichting zouden volharden, zouden zij de Engelse zuidkust juist missen (zie fig. 1).

Over de trek uit zee aan de Engelse zuidoostkust (Kent) deelt LACK (1954) mee, dat Spreeuwen, Vinken, Roeken e.a. vanuit zee in W tot NW-richtingen de kust naderen. De tijd van aankomst doet vermoeden,

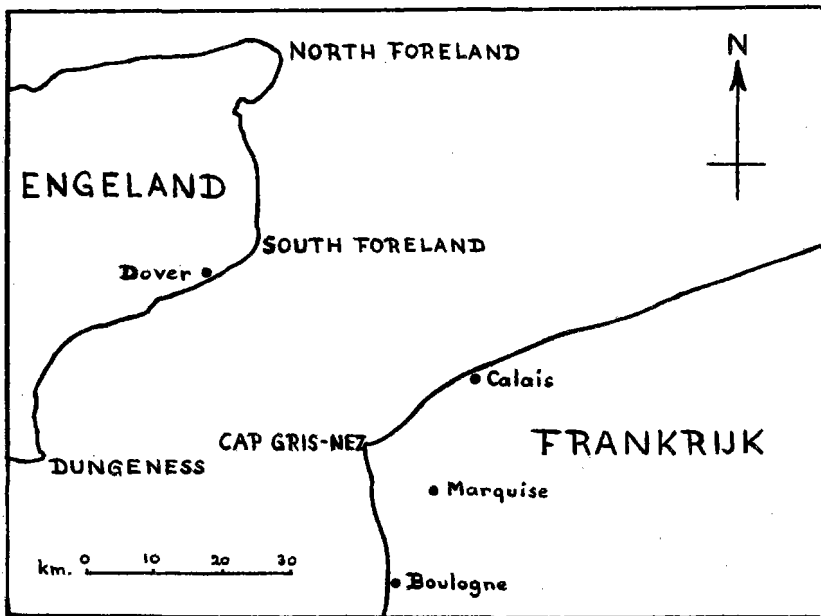

Fig. 1. Overzichtskartaal van het Nauw van Calais en de kustgebieden van Engeland en Frankrijk. De afstand Cap Gris-Nez—South Foreland bedraagt 33.4 km.

dat deze dieren kort na zonsopgang de Franse kust verlaten. In het bijzonder van de Roeken werd de indruk verkregen, dat deze de kortste weg over zee, nl. Cap Gris-Nez—South Foreland, kiezen. Verder werden hier vooral Vinken, Ringmussen en Kieviten waargenomen, zeer hoog over zee trekkend.

Een analoog beeld geeft de oversteek van Engeland (Land's End) naar Ierland te zien (kortste afstand ca. 230 km). D. & E. LACK (1952) constateerden hier trek van Spreeuwen, Vinken en Veldleeuweriken in richting WNW.

Tijdens een bezoek aan Cap Gris-Nez (van 31 oktober tot 3 november

1957) konden wij constateren, dat de door VAN DOBBEN waargenomen voorkeursrichtingen volstrekt niet worden geïnduceerd door de bij helder weer zichtbare Engelse kust (krijtrotsen tussen South Foreland en Dungeness). Het bleek namelijk, dat zelfs bij zeer slechte weersomstandigheden — als gevolg waarvan het zicht dikwijls nauwelijks enkele honderden meters bedroeg — een vrijwel onafgebroken stroom van trekkende vogels van de kaap in W tot NW-richting de tocht over zee ondernam.

Waargenomen werd op het meest vooruitspringende deel van de kaap, terwijl voorts een mobiele post waarnemingen verrichtte in het binnenland, namelijk in de omgeving van Marquise, 10-15 km ZO van Cap Gris-Nez. Teneinde tot nauwkeurige richtingbepalingen te komen werden de in zee stekende vogels met de kijkers (7 × 50) gevolgd totdat zij niet meer zichtbaar waren.

Toen wij op 31 oktober 's morgens vroeg bij de kaap arriveerden, trof ons de onafgebroken zeewaartse trek van Roeken in NW-richting op 100-150 meter boven zee. Grote groepen Spreeuwen, Vinken, Kepen en Ringmussen startten op 60-80 meter, maar daalden onder invloed van de harde WZW-wind tot op enkele meters boven de golven.

Op 1 november (wind WZW, 7-8, half tot zwaar bewolkt, droog; Engelse kust zwak zichtbaar) werden op de kaap tussen 7.45 en 12.00 uur waargenomen: Spreeuw 8200 in 79 groepen, Vink 54/6, Ringmus 56/3, Leeuwerik 184/11, Kauw 5/1, Roek 1082/19 en Sperwer 1. Voor de richtingen van Spreeuw en Roek zij verwezen naar de windrozen; de andere waargenomen soorten gaven een dergelijk beeld te zien. De mobiele binnenland-post leverde waarnemingen op van kleine groepjes Spreeuwen en Vinken, vliegend in richtingen tussen WZW en WtN, en Roeken die hier reeds positief NWtW vlogen.

Op 2 november (wind Z, 5-7, zwaar bewolkt, hagel- en regenbui; Engelse kust tot 12.00 uur onzichtbaar) lag de trek tot 11.00 uur vrijwel geheel stil als gevolg van de onafgebroken zware hagel- en regenbui. De kaap was evenwel dicht bezet met grote groepen Spreeuwen, Vinken, Ringmussen en Roeken, die tussen twee buien de overtocht begonnen en slechts zelden terugkeerden. Het betrof hier in hoofdzaak Spreeuwen (tussen 11.00 en 12.00 uur 2350/12), die bij zeer slecht zicht grotendeels in richtingen tussen W en NW verdwenen; een groep van 100 Kieviten vertrok in de richting NWtW.

Toen tegen 12.00 uur een uitgebreide opklaring boven Het Kanaal de Engelse kust plotseling duidelijk zichtbaar deed worden, verlieten

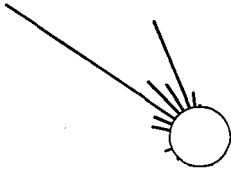

Fig. 2. Spreeuw, 1 nov., 7.45-12.00 uur. Engeland zwak zichtbaar.

Fig. 3. Roek, 1 nov., 7.45-12.00 uur. Engeland zwak zichtbaar.

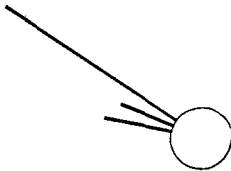

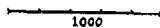
Fig. 4. Spreeuw, 2 nov., 11.00-12.00 uur. Engeland niet zichtbaar.

Fig. 5. Spreeuw, 2 nov., 12.00-14.00. uur Engeland duidelijk zichtbaar.

Fig. 6. Roek, 2 nov., 12.00-14.00 uur. Engeland duidelijk zichtbaar.

grote aantallen Spreeuwen, Roeken (zie de windrozen) en Houtduiven (174/3 NWtW en NWtN) de kaap. De trek duurde voort tot halverwege de middag, maar omvatte opvallend weinig Vinken en Ringmussen, die nog onrustig heen en weer vliegend in de omgeving van de vuurtoren bleven.

Ondanks het stormachtige en buiige weer op 3 november (wind ZZO 8-9, zwaar bewolkt, regenbuien; Engelse kust niet zichtbaar) verlieten dit maal enkele groepen Vinken en Roeken in NW-richting de kaap. Dikwijls werd geconstateerd, dat enkelingen of kleine aantallen, afkomstig uit de achterste gelederen van de groep, naar de Franse kust terugkeerden. Opvallend was, dat de in zeer grote aantallen aanwezige Ringmussen ondanks herhaalde pogingen de overtocht niet aandurfden.

Blijkens de in het voorgaande samengevatte waarnemingen kiezen de langs de Belgische en Noord-Franse kust in WZW-richting trekende vogels bij Cap Gris-Nez massaal zee in richtingen tussen W en NW. Deze richtingen worden niet geïnduceerd door de bij helder weer zichtbare Engelse kust (VAN DOBBEN 1944).

Mede naar aanleiding van deze waarnemingen mag worden geconcludeerd, dat bij Spreeuwen en Vinken, vermoedelijk onder invloed van de ligging van het winterkwartier, een draaiing van de voorkeursrichting optreedt bij de oversteek van Het Kanaal. Dit duidt op een gebruik maken van zgn. plaatsgerichte oriëntatie (te vergelijken met „homing”-oriëntatie) en niet van kompasgerichte oriëntatie (het vermogen om slechts één bepaalde koers in te slaan).

Deze waarnemingen sluiten aan bij de resultaten van de verplaatsingsproeven door het Vogeltrekstation Texel (PERDECK 1958), waaruit blijkt, dat oude Spreeuwen en Vinken, die zijdelings van hun trekroute worden verplaatst, doelgericht naar hun winterkwartier vliegen (plaatsgerichte oriëntatie). Jonge vogels daarentegen trekken na de verplaatsing parallel aan de oorspronkelijke trekrichting verder (kompasgerichte oriëntatie).

Aangezien moeilijk kan worden aangenomen, dat de bij Cap Gris-Nez overstekende Spreeuwen en Vinken alle volwassen dieren zijn, ligt het voor de hand te veronderstellen, dat de oude vogels de jonge a.h.w. meeslepen.

De positief NW gerichte trek van de Roeken duidt zeer waarschijnlijk op hetzelfde principe. Uit de beschikbare gegevens (WITHERBY c.s. 1945; SCHÜZ & WEIGOLD 1931) moeten wij concluderen dat ook deze vogels uit Noord-Europa afkomstig zijn en dat hun voorkeursrichting

zich, evenals bij de Spreeuwen en Vinken, gewijzigd heeft onder invloed van de ligging van het winterkwartier. Merkwaardig blijft evenwel, dat de trek in het binnenland (10-15 km ZO van Cap Gris-Nez) eveneens reeds duidelijk NW gericht is.

De waarnemingen werden verricht door: C. SWENNEN, H. P. TOOLENS, W. J. J. O. DE WILDE, E. WISSE en de schrijver.

Summary

During the autumn-migration the well-known coasting movements of North-European Starlings and Chaffinches in Holland and Belgium are continued to Cap Gris-Nez, where the coast-line abruptly turns to S. (see fig. 1). It was found that the crossing to S.E. England was not made in the originally preferred direction W. to S.W., but the position of the wintering area proved to influence the direction to W. to N.W. (also see VAN DOBBEN 1944; LACK 1954). It is supposed this applies to Rooks too.

These directions are not induced by the occasional visibility of the coast of Kent as the birds chose them too when this coast was invisible. The above observations correspond with the results of the displacement experiments of the Foundation „Vogeltrekstation Texel”, which have proved that the preferred direction of Starlings has underlying orientation-mechanisms different in adult and young birds, viz., a true goal orientation and a one-direction orientation, respectively (PERDECK 1958). The adults influencing the direction of the young birds is very likely.

Literatuur

- Deelder, C. L., 1949: On the autumn migration of the Scandinavian Chaffinch (*Fringilla c. coelebs* L.). *Ardea* 37, pp. 1-88.
- Dobben, W. H. van, 1944: Vogeltrek aan Het Kanaal. *Ardea* 33, pp. 1-22.
- Lack, D. & E., 1952: Visible migration at Land's End. *Brit. Birds* 45, pp. 81-96.
- Lack, D., 1954: Visible migration in S.E. England, 1952. *Brit. Birds* 47, pp. 1-15.
- Perdeck, A. C., 1951: Uitwerking ringgegevens Spreeuw. Vogeltrekstation Texel. Jaarverslag 1950, pp. 6-11.
- , 1958: Two types of orientation in migrating Starlings, *Sturnus vulgaris* L., and Chaffinches, *Fringilla coelebs* L., as revealed by displacement experiments. *Ardea* 46, pp. 1-37.
- Schüz, E. & H. Weigold, 1931: Atlas des Vogelzugs nach den Beringungsergebnisse. Abh. Vogelw. Helgoland. Berlin.
- Tinbergen, L., 1941: Over de trekwegen van Vinken (*Fringilla coelebs* L.). *Ardea* 30, pp. 42-73.
- , 1949: Vogels onderweg. Amsterdam.
- Witherby, H. F., c.s., 1945: The Handbook of British Birds, vol. I. London.